

- *Про організацію роботи установ, організацій та підприємств НАН України в умовах воєнного стану (доповідачі — академік НАН України А.Г. Загородній та академики-секретарі відділень НАН України)*
- *Про виконання установами НАН України робіт цільової науково-технічної програми оборонних досліджень НАН України в умовах воєнного стану (доповідач — академік НАН України В.П. Горбулін)*
- *Про міжнародну діяльність НАН України в умовах воєнного стану (доповідач — академік НАН України А.Г. Загородній)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 17 березня 2022 року

Засідання Президії НАН України 17 березня 2022 р. відбувалося в режимі відеоконференції під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

На початку засідання присутні хвилиною мовчання вшанували пам'ять захисників Вітчизни, всіх українців, які загинули у війні Росії проти України, а також пам'ять відомого фізика-експериментатора, заступника директора Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України члена-кореспондента НАН України Василя Петровича Кладька, варварськи розстріляного російськими окупантами, коли він вивозив свою сім'ю з окупованого загарбниками Ворзеля.

Потім члени Президії НАН України розглянули питання щодо організації роботи установ, організацій та підприємств НАН України в умовах воєнного стану. Президент НАН України академік НАН України **Анатолій Глібович Загородній** поінформував учасників засідання про низку рішень, оперативно прийнятих Президією НАН України для забезпечення діяльності в умовах воєнного стану.

Зокрема, визначено першочергові заходи із забезпечення функціонування об'єктів інфраструктури, переведення працівників на дистанційний режим роботи або оголошення простою, надання відпусток на час воєнного стану, нарахування заробітної плати. Також було розроблено заходи зі збереження всіх кадрових та бухгалтерських документів особового складу, а також прийнято рішення про відтермінування раніше оголошених виборів керівників наукових установ Академії до скасування в Україні воєнного стану.

Потім академики-секретарі відділень НАН України та голови регіональних наукових центрів НАН України доповіли про стан справ в академічних установах в умовах воєнних дій, завдані збитки, а також про найбільш проблемні, з якими доводиться стикатися керівництву та співробітникам установ у зв'язку з воєнною агресією РФ.

Виступ академіка НАН України Анатолія Глібовича Загороднього

Загалом бойові дії на території України суттєво ускладнюють діяльність майже всіх установ, організацій та підприємств Академії. Деякі з них, зокрема Луганський природний заповідник, Чорноморський біосферний заповідник, дендропарк «Тростянець» та Херсонська гідробіологічна станція, опинилися на території, захоплених російськими окупантами. Зазнали пошкоджень об'єкти наукової інфраструктури установ НАН України, розташованих у Києві (Інститут фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова, Інститут проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича, Інститут технічної теплофізики, Інститут сорбції та проблем ендоекології, ДП «Науково-дослідний інститут мікроприладів»), Харкові (ННЦ «Харківський фізико-технічний інститут», Інститут проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного, Інститут радіофізики і електроніки ім. О.Я. Усикова, Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б.І. Веркіна, НТК «Інститут монокристалів»), Миколаєві та Сумах. Унаслідок вибухових хвиль від ракетних та авіаударів у будівлях вибито вікна, пошкоджено дахи, системи водо-, теплопостачання, рухоме майно, унікальне наукове та технологічне обладнання. Значна кількість працівників Академії змушені були евакуюватися.

За результатами обговорення питання було прийнято рішення про перегляд тематики досліджень, забезпечення їх реальними матеріально-технічними, кадровими ресурсами з метою коригування тематики відповідно до

можливостей її виконання в умовах воєнного стану, а також розширення обсягів досліджень, спрямованих на науково-технічне забезпечення потреб оборони; забезпечення вчасної виплати працівникам Академії заробітної плати; вжиття заходів для збереження особливо цінного майна, наукових об'єктів, що становлять національне надбання, та інших об'єктів майнового комплексу НАН України, за можливості перемістивши їх у безпечні місця; запровадження режиму максимального сприяння розміщенню та облаштуванню евакуйованих із зон активних бойових дій працівників НАН України.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь першого віцепрезидента НАН України академіка НАН України **Володимира Павловича Горбуліна** про виконання установами НАН України робіт цільової науково-технічної програми оборонних досліджень НАН України в умовах воєнного стану.

Під час широкомасштабної війни Російської Федерації проти України особливого значення набуває внесок фахівців НАН України у зміцнення обороноздатності та безпеки держави. Протягом 2015–2021 рр. 39 наукових установ і організацій Академії в рамках цільових науково-технічних програм НАН України з проблем зміцнення обороноздатності та підвищення безпеки держави виконали понад 130 науководослідних робіт, з яких 64 — в інтересах підприємств ДК «Укроборонпром»; 22 — в інтересах Збройних Сил України; 13 — в інтересах Державного космічного агентства України; решта — на замовлення інших підприємств та організацій, зокрема громадської спілки «Ліга оборонних підприємств України». Значну частину отриманих результатів уже впроваджено на підприємствах оборонно-промислового комплексу України, інші розробки перебувають на стадії впровадження або проходять випробування.

Важливим кроком на шляху забезпечення Збройних Сил України новітніми зразками озброєння та військової техніки, в яких втілю-

ватимуться результати оборонних досліджень і наукових розробок НАН України, стала укладена 18 січня 2022 р. Угода про наукове і науково-технічне співробітництво Національної академії наук України і Збройних Сил України з питань обороноздатності держави, в додатках до якої передбачено конкретні форми та заходи співпраці з впровадження результатів оборонних наукових досліджень. Ключову роль в організації передбачених Угодою заходів відведено Секції прикладних проблем Президії НАН України.

Заслухавши інформацію про результати робіт наукових установ і організацій Академії, проведених у 2015–2021 рр., Президія НАН України прийняла рішення про збільшення фінансування цільової науково-технічної програми оборонних досліджень НАН України у 2022 р., а також про максимальне прискорення впровадження результатів оборонних досліджень у Збройних Силах України та на підприємствах оборонно-промислового комплексу і, за можливості, налагодження серійного випуску оборонної продукції академічними установами, організаціями та підприємствами.

* * *

З питання щодо міжнародної діяльності Академії в умовах воєнного стану виступив президент НАН України академік НАН України **Анатолій Глібович Загородній**. Він розповів, що від самого початку безпрецедентної агресії Російської Федерації проти незалежної України іноземні та міжнародні наукові організації засуджують дії російської армії, висловлюють моральну підтримку й солідарність з усім народом України та його науковою спільнотою. Листи підтримки надійшли до НАН України від академії наук, провідних наукових організацій, колективів та окремих учених Австрії, Азербайджану, Греції, Данії, Естонії, Іспанії, Латвії, Литви, Молдови, Німеччини, Польщі, Румунії, Словаччини, США, Франції, Хорватії, Чехії, Чорногорії, Японії, а також від міжнародних організацій: Всеєвропейської федерації академії наук (ALLEA), Міжнародного науково-технічного союзу провінції Гуан-

дун (Китай), Європейського фізичного товариства, Європейського товариства з вивчення англійської мови, Асоціації європейських товариств операційних досліджень (EURO), Освітнього фонду прикладної надпровідності.

Спільну заяву на підтримку українського народу та його дослідницької спільноти зробили національні академії наук країн — членів Великої сімки (G7). Представники брюсельських офісів 10 країн ЄС зі зв'язків у сфері досліджень та інновацій при Європейській комісії виступили зі спільною заявою про рішуче засудження агресії Росії та заклик до запобігання руйнуванню української дослідницької інфраструктури, яка є невід'ємною складовою Європейського дослідницького простору.

Відкритий лист на підтримку українського народу та вільної незалежної держави України перед лицем російської агресії, ініційований лауреатом Нобелівської премії в галузі хімії Роалдом Гоффманом, уродженцем м. Золочів Львівської області, підписали вже понад дві сотні нобелівських лауреатів, які активно підтримують Україну і вимагають негайно зупинити злочинну російську агресію.

Підтримуючи боротьбу українського народу проти вторгнення російських військ, засуджуючи здійснюване ними руйнування інфраструктури та знищення цивільного населення, низка міжнародних організацій згортають співробітництво з державними організаціями та науковими колективами Російської Федерації, зокрема в проектах рамкових програм Єврокомісії. Центр космічних досліджень Польської академії наук припинив надавати дані вимірювань російських супутників ГЛОНАСС та закликав підписати петицію про відключення даних калібрування ГЛОНАСС. Європейська організація з ядерних досліджень (CERN) призупинила для Росії статус країни-спостерігача та згорнула співпрацю з її науковими колективами; такі самі кроки зробив Національний центр наукових досліджень Франції (CNRS). Всеєвропейська федерація академії наук (ALLEA) тимчасово виключила зі свого складу Російську академію наук та Національну академію наук Білорусі.

На знак протесту проти воєнної агресії з боку РФ вчені НАН України вийшли зі складу редколегій російських журналів та інших російських видань і припинили з ними будь-яку співпрацю, а українські наукові журнали та видавництва виключили зі складу своїх редколегій усіх російських науковців. Українські вчені, які є іноземними членами РАН, заявили про вихід з її складу.

Світова наукова спільнота, окремі науковці різних країн світу не лише рішуче засуджують криваву війну, розв'язану Росією проти України та її народу, а й об'єднують свої зусилля для допомоги тим, хто був змушений тимчасово виїхати за межі України. Ініціатива щодо надання підтримки вимушено переміщеним українським науковцям координується Університетом Латвії, Польською академією наук, Інститутом Макса Планка та Лейденським університетом за підтримки різних фондів, у тому числі Європейської комісії, за проектом #ScienceForUkraine. Шведський фонд стратегічних досліджень задекларував підтримку українських науковців індивідуальними грантами на суму 30 млн шведських крон, Фонд Александра Гумбольдта розширює можливості для українських учених, Міністерство вищої освіти, досліджень та інновацій Франції виділило додаткові кошти для французьких наукових центрів, які готові прийняти українських біженців, що працюють у дослідницькій сфері, в рамках програми «Пауза» (Pause). Спеціальні програми для українських дослідників запровадили академії наук Австрії, Ізраїлю, Польщі. Спеціальні стипендії для українців передбачено державним науково-дослідним інститутом Academia Sinica (AS) Тайваню. Низка закордонних лабораторій та університетів готові включити на тимчасовій основі українських науковців до своїх проектів та науково-дослідних груп.

Водночас широка міжнародна кампанія з підтримки науковців України через надання їм можливостей працевлаштування за фахом в інших країнах пов'язана з певною загрозою нової хвилі наукової еміграції, в тому числі посилення виїзду за кордон талановитої наукової

молоді. Тому, віддаючи належне колегіальній солідарності та підтримці наших учених з боку зарубіжних наукових осередків, залишаючись глибоко вдячними світовій науковій спільноті за підтримку, ми розглядаємо розширення діяльності наших науковців за кордоном як тимчасове явище, зумовлене умовами воєнного стану, і сподіваємося на відновлення нормального наукового процесу.

Президія НАН України визначила основні напрями міжнародної діяльності Академії в період воєнного стану. Серед них — широке інформування з боку НАН України, її установ та окремих науковців зарубіжної наукової громадськості про жахливі наслідки воєнної агресії РФ, зокрема про знищення дослідницької інфраструктури; підготовка звернень до закордонних, міжнародних наукових організацій, членами яких є НАН України та її установи, застосування інших форм наукової дипломатії, спрямованої на засудження з боку міжнародних організацій та зарубіжної громадськості російської воєнної агресії, підготовки ними звернень щодо припинення бойових дій, введення режиму «закритого неба» над Україною, проведення мирних переговорів; цілеспрямована діяльність із залучення підтримки установам і науковцям НАН України з боку міжнародних та зарубіжних організацій у вигляді надання грантів на виконання досліджень, коштів на утримання і відновлення наукової інфраструктури, гуманітарної допомоги українським вченим та їхнім родинам.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- заслухали та схвалили звернення Національної академії наук України до іноземних членів НАН України з проханням докласти всіх зусиль для припинення кровопролиття в Україні;
- доручили відділенням Академії внести на розгляд чергових Загальних зборів НАН України подання про виключення іноземних членів НАН України, які підтримали злочинні дії ке-

рівництва Російської Федерації, в порядку, визначеному Статутом НАН України;

- прийняли звернення НАН України до керівництва Міжнародної асоціації академії наук (МАН) із закликом чітко висловити позицію Асоціації із засудженням нічим не спровокованої воєнної агресії РФ проти України, а також докласти всіх можливих зусиль для припинення цієї війни; в разі відсутності належної реакції з боку керівництва МАН Президія НАН України розгляне питання про призупинення участі НАН України у діяльності МАН;

- вирішили припинити будь-які форми співробітництва НАН України з російськими науковими організаціями й російськими вченими, а також з міжнародними науковими організаціями, які фактично перебувають під контролем РФ, переглянути участь НАН України та її установ у тих міжнародних наукових організаціях, які принципово не засу-

дили російську воєнну агресію або чії оцінки ситуації відтворюють російські наративи.

Окремо Президія НАН України звернулася до науковців Академії, закликавши їх у цей надзвичайно складний для країни та її науки час докласти всіх зусиль для продовження виконання наукових досліджень в Україні, зокрема за необхідності використовувати можливість переміщення до більш безпечних західних регіонів України та виконання робіт у дистанційному режимі або з використанням наукової інфраструктури установ НАН України, розташованих у Львові, Ужгороді, Чернівцях. Президія НАН України також закликала співробітників академічних установ, особливо чоловіків, усіляко допомагати обороні країни, українських міст, залишаючись і працюючи саме в Україні.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик